

L. B. V.

SPECIMEN PHILOSOPHICUM,

ACTIONES
INDIFFERENTES,

EARUMQVE

INDOLEM,

leviter adumbrans,

Quod

Permissu ampliss. Facult. Philosophicae in ins.
cylto. Marum Aboënsium Lyceo,

MODERATORE

VIRO Cl.

Mag. ALGOTHO A.
SCARIN,

Hist. & Phil. Civ. Prof. Reg. & Ord.

Fac. Phil. h. t. Decano,

liberalis exercitii gratia,

publicæ disquisitionē modestè subjicit,

ARVIDUS TAULERUS,

Satacunda Finlandus.

Die XXV. Maji, Anni MDCCXXXIX.

Loco. horisq; ante meridiem solitus.

ABOÄ, exc. Joh. Kiämpe, R. Ac, Typ.

CONSPECTUS.

Præfatio viam ad institutum pandit.

§. I. Brevem vocabuli indifferentis, in rubro occurrentis explicationem adhibet.

§. II. Indifferentiam tripliciter distinguit, & formalis descriptionem subjungit.

§. III. IV. & V. Existentiam actionum indifferentium evincit.

§. VI. Scholasticorum opiniones de actuum indifference recenset, indifferentiamque secundum speciem expenit.

§. VII. Argumenta adversariorum stringit.

§. VIII. Quid sit moralitas ostendit, & quae circa illam moveri solet, ponderat atque discutit.

§. IX. Ulterius de moralitate actionum disserit.

§. X. An actiones dentur in individuo indifferentes, disquirit, & finem assertiori imponit.

Auspice Iesu!

PROOEMIUM.

Cui res mundo habitabili hoc-
ce comprehensas, & in il-
lis *bominem*, terminum o-
peris & creationis Divinæ, consi-
derare volupe fuerit, *eundem*, re-
liqua animantia non una re, sed
infinitis propè perfectionibus an-
tecellere videbit; quanto non ele-
vato erectoqve *corporis* statu, id est,
cœli prospiciendi honore modo,
verum *animo* quoqve altioris multo
& originis & indolis, *eundem*,
Summus rerum omnium conditor
magnifice exornaverit. Hujus ope-

A

vir-

viriumque quibus ille pollet, virtute, varias res, in hoc universo
occurrentes, cognoscere & ritè di-
judicare potest. Qvis sit in dictis
atque factis modus observandus;
quarum cognitio rerum ad bene
beateque vivendum antecedere;
quænam conseqvi oporteat, etiam
naturæ judicio, homo scire potest
omnia. Verum tanta licet in ho-
minibus eluceat creationis perfe-
ctio, post communem illam gene-
ris universi defectionem, miram
in universum, non appetitum mo-
do, sed & actionum varietatem
pravitatemque sese prodere, nemi-
ni ignotum esse potest. certè non
vulgati illius: *quot capita, tot sensus,*
auctor ignoravit, aut alios igno-
rare voluit. Hanc ob causam, ut
ordo ac decor inter mortales exi-
steret, maxime necessarium fuit
certam præscribi normam, ad quam
actiones hominum collimarent. A-
lioquin, quæ judicia sæpè sint si-
nistra, voluntates perversæ, incli-
natio-

3

nationes & studia diversa, immò affectuum immanis pugna quoque, si expers certae normæ, actus humanos, pro suo quisque libitu exsequeretur, maximæ sine dubio confusione ansa præberetur. Norma illa communiter Lex vocatur, estque decretum, quo subjectum à Superiore obligatur, ut actiones suas ad ejus prescriptum omni nisu componere studeat. Ut autem homo finem à Supremo NIMINE, hac constituta regulâ intentum, felicitatem nempe, eo melius asseqvi posset, illam menti ejus inscripsit, & cum natura rationali illius arctè a deo conjunxit, ut ex indole ipsius, per rationem, cuilibet maturâ & integrâ mente, adhibita cultura ac meditatione, quid faciendum, quidve fugiendum sit, quantum satis sit, innotescere queat. quemadmodum omnes, qui neglexerint normam istam, eandemque uti par est, seqvi detrectaverint, illos semet infelices reddere, immò ad pœnas & mala quæ-

Lex diuina
yula iurta
Hong nua
minare pudi
teremur. Is
fesa acharon
nilay el mal
xialay oblig
vid f. 35.
Nolley imper
i obijfoc

*anamnally
gao.*

vis sese obligare, nemini igno-
rum esse potest. (1) At, licet vo-
untas ad ea facienda & fugienda,
quæ lex determinat, obstringatur,
liberatatem suam tamen hominem
circa ejuscemodi actiones exerere,
de quibus in neutrā partē quid-
+ quam lex disponit, perinde inter o-
mnes constat. Hinc generalis illa
actionum humanarum divisio, in
necessarias, & permissas leti *inifferen-*
tes, orta est. Nam sicuti necessitas
illarum nītitur obligatione, quæ à
Iege, subjecti voluntatem restrin-
gente, producitur; ita *hæ* ex libe-
ra voluntatis directione dependent.
Ne igitur quisquam, saltem non
nostri ipsi, quid sentiendum, quid
agendum sit, adeoque viatoris in-
star in bivio deliberantis, quā po-
tissimum viā sit incedendum, in
contrarias sententias distrahamur,
de intricata illa, & perplexis diffi-
culturum sentibus undique septa
materiā, puta de *actionibus indiffe-*
rentibus, simplici & pingvi, utinam
non

non invita' Minerva, differere constituimus. Fateor argumentum de illis, quæ Jure Naturæ indifferentia sunt, à multis, idque sepiuscule ventilatum fuisse, verum eidem non dum ultimam manum admotam fuisse queritur *J.B. VERNHERUS* in suis de Jure Nat. dissertationibus. Optat vir ille *consalissimus*, & una cum illo nos quoque, improba manus aliqua eandem doctrinam accuratè magis excutere vellet; dum sperare liceret decisionem multarum controversiarum, quæ fervore non minimo agitari solent, in promtu futuram, & quæ æquitatis specie multis imponere solent, suis classibus, & à serie præceptorum atque vetitorum separatis ordinibus collocatum iri. Quæ privatim mei ingenii instruendi & exercendi causa ex aliis atque aliis doctoribus colligere potuerim; quamvis ea, quæ fieri deberet industriâ minimè digesta atque elaborata, in commune confero. Tuum L. candide erit,

conas.

conatus innocuos hosce, meliorem
in partem interpretari, patriocini-
umque fœtus immaturi hujus po-
tius suscipere, quam intempestivâ
asperitate judicij contentionem ju-
venilem in vero & bono profici-
endi, sufflaminare.

(e) *Vid. b. Meisneri phik. sobr. rom.
& quæst. præst. p. 304. 305.*

S. I.

Antequam ad problematis solutio-
nem proprius deventum fuerit,
officii nostri memores, in etymo-
logiam vocis *indifferentia*, qvæ in
rubro præmittitur, primum quidem
inquirere, à proposito non alienum
erit. qva in re tamen eo magis
brevibus nobis esse licebit, quo
scrupulosam verborum eventilatio-
nem non paucis displicere, nau-
amque non raro delicationibus mo-
vere solere palam notum sit. *Indif-
ferens* itaque præsertim ab *in* & *fe-
re* descendit, & rem, nihil ab aliis
quo differentiam significat, adeo ut i-
psum vocabulum & inde fluens sim-
plici-

plicissimus conceptus, respectum
quendam ad aliud aliquid involves
re videatur. Quo sit, ut *indifferens*
in respectu ad *differentia* quædā nun-
cupetur, ea quæ excludit penitus, &
quarum intuitu rerum atq; notionū
illud planè neutrum est. *Differen-*
tia verò illa, ad quæ in hoc gene-
re in primis respectus habetur, *bo-*
nestas & *surpiciatio* sunt, ad quas re-
lata species actionis alia atque alia
indifferenter se habet, ut neque *bo-*
na neque *mala* in se repertatur, sed
à quovis liberè & *indifferenter* tra-
ctari queat, neminemque ad sui ob-
servationem vel omissionem adstrin-
gat. quare etiam actus *indifferentes*
non necessarios. *liberos* salutare fas
est. Quidam ejusmodi actus *medios*
adpellant, certè *denominatio* illa,
in primis arrisit *GREGORIO NAZIAN-*
ZENO, qui dilucidationis ergo, e-
osdem τὸς ὁμοίως καιμάνως nomi-
navit. (b) Hoc tamen non de me-
dio *participationis* intelligendum est,
quasi de utroque *extremo*, *bono* &
malo.

malo simul compositi & mixti sint;
qvalis insipida in moralibus non
fingi debet mixtura: sed de medio
negationis, qvod neque boni neque
mali nomine insigniri possint. (c)
Aliis iterum adiákeſſa dicuntur,
quia indiscussa, & à lege neque de-
terminata aliquā, nullius volunta-
tem constringere valent.

(b) Brochm. Syst. Ib. in loco de li-
bert. Christ. (c) Rem ita accurate ex-
pl. b. m. D. J. F. Buddeus in Th. Mor.
part. II. Cap. I. §. 29..

§. II.

Discussa sie quidem breviter ipsa
vocis indifferentis notionē, defi-
nitionem actuum indifferentium sub-
jungere, e re esse ducimus, immō
necessarium quoqve, ad evitandam
confusionem, qvaen errorum fœcun-
dam matrem nullo non tempore
esse solere novimus. *Indifferentiam*
autem, in scholis philosophorum,
principiū tergeminam observare ju-
vabit: *Objectivam* nempe, *subjecti-
vam* & *fermalem*. *Quemadmodum*
autem

autem illæ fundamentum habet in
rebus seu *objectis*, qvæ eligere vel
repudiare in cuiusvis hominis po-
testate relictum est, qvæve inter
honesta vel turpia medium quasi
locum occupant, C qvorsum Pau-
lus observationem neomeniarum,
rerumqve consimilium refert, (d)
& philosophi bona corporis & for-
tunæ, immò ceremonias ecclesia-
sticas, civiliaqve adiaphora referre
voluerunt: (e) Ista facultatem ipsam,
subjecti rationalis, id qvod lege de-
terminatum non est, eligendi an
vero repudiandi, importat. Ita haec
objecta demum non magis in se,
qvam qvatenus jam ab homine mo-
do indifferenti & naturæ *objecto-*
rum convenienti tractantur, con-
siderat. De hac in primis nobis in
præsentia sermonem esse, & titulus,
qvem præferunt exiles curæ hæ i-
psæ, & seqventia, qvemvis facile
educebunt; qvippe qvi per *actiones*
indifferentes nihil aliud intelligimus,
qvam actus *legibus* *divinis* & *humanis*

negare

neque præceptos neque votitos, adeoque
per se & sua natura, nec bonos nec ma-
los, capaces tamen utriusque moralita-
tis; circa quorum exercitium, homini
libero uti arbitrio concessum est: sive ut
rem HIERONYMI verbis exprimam,
proper quorum commissionem vel omis-
sionem, nemo ullam habet justitiam.

(d) Col. 2: 16. (e) Gell. N. 4.

S. III.

Hissee jam præmissis, non abs re-
erit, in actionum indifferenti-
um existentiam ante inquirere, quam
gradum in præsenti arena plus ul-
tra moverimus. Inutili enim & su-
pervacuo labore omnis de umbris
& umbrarum somniis suscipitur de-
liberatio. Scholasticos, genus litte-
ratorum ocio & ingenio abundans,
qvæstionem hanc per se perplexam
satis, sentibus & tricis multo plu-
ribus implicuisse, ex historia litte-
raria plus satis constat. Illorum
mucrones inter versari, cum sine pe-
riculo fieri non posse videatur, si-
gnatum *natura* atque *scriptura* libro
franc-

transitum ad metam brevissimum e-
undemque tutissimum seqvi animus
est. Qvod si enim ad utramque re-
gulam illam, uti par est, rem o-
mnem exegerimus, non obscurum
evadet spero, in relatione ad legem
dari omnino actus indifferentes, h.
e. tales, in quibus praeciso etiam
fine externo, aliisque circumstanti-
is, per cognitionem veri bonique
non impellitur voluntas ad hoc ma-
gis quam illud prosequendum. De
libertate Christiana ejusque indole im-
præsentiarum agere nostri non est
instituti. Id tamen neverimus, in
scriptura N. T. multos enumerari
vitæ humanæ actus, in quorum ob-
servatione nil positum sit; de quin-
ibus igitur, ut & moralitate corum
in ordine ad actus necessarios, non
impertinet qvis judicare debeat.

(f) Consentunt ex patribus ~~AL-~~
AGUSTINII & HIERONIMI, quorum
cum quedam facta media dari *ILLE*
agnoscat, que præcise neque bono neque
malo animo fieri possunt: de quibus

proinde temerarium sit omnino ~~judicatur~~
 re. (g) HIC quoque explicationis &
 exempli loco, bonum, inquit, est
 continentia, malum est luxuria, inter
 haec datur medium, ambulare. (b) De-
 minus ad evincendum illud, quod
 est in thesi, accedunt intellectus
 ratiocinia, quae ad actus humanos
 accuratius reflectendo, nihil aliud
 colligere possunt, quam quod co-
 rum nonnulli, utpote edere certa ci-
 borum genera, baculum manu movere,
 dextrorum vel sinistrorum incedere, de-
 ambulare, saltare, jocari, ridere, ali-
 orum congressibus interesse, exercitii cau-
 sa digladiari, (i) & hujus generis
 alii modi, quos ad se & suam na-
 turam recreandum & oblectandum
 quis iniverit, in se nec boni nee
 mali, sed permissi, liberi & in-
 differentes sint. In genere quidem
 quemlibet ad conservationem sui
 obligari, nemini ignotum est, quam
 absque cibo & potu, immo sine in-
 tegumentis quempiam obtinere non
 posse, experientia ipsa testatur. Ve-
 rum

rum prout esse potest utrumque
genus cibi atque potus peraque con-
sentaneum conservationi nostrae,
quis non dixerit in tali casu electio-
nem omnem liberam esse atque
arbitrariam, neque ad alteram pra
altera seqvendam necessitate natu-
rae aliquem antecedenter determini-
nari. Modus certe actionis, pro-
ut considerationem finis sape non
ingreditur, verbi gratia: color ve-
stimenti, capillamenti forma, cal-
ceamenti figura: ita neque aliter
hieri potest, quam ut ille in actio-
ne tantum non omni in sua indif-
ferentiâ planè persistat. Par ratio
est aliorum quoque multorum vitæ
humanæ actuorum, quos omnes sive
speciatim sive in *individuo* spectatos,
quisquis ordini moralium inserere
velit, in promptu habeat, necesse,
præceptum aliquod, unde veritatem
asserti sui probare queat: quale si
in rem præsentem allegare nullus
possit, generi majorum & bono-
rum multæ actiones, etiam huma-

næ (de illis, qvæ ex solâ imagina-
tione non animadvertens qvis per-
egerit, adeoqve qvæ rationis deli-
beratione omni destituuntur, nunc
non loquimur) certè semet eximent;
illæ scilicet, qvæ ullius neqve fi-
nis neqve circumstantierum intuitu
ad honestatem ordinantur. Sed e-
rit de hisce in sequentibus etiam,
puta Thesi X aliquis dicendi locus.

(f) Rom. 14. 6. 1. Cor. 7: 29. seq (g)
Lib. II. cap 28. de sermone Dom. in mon-
te. (b) Epist. 89. (i) Schelgv. in Sy-
nopsi controu. de sib. Christ.

§. IV.

Dilos in hac doctrina evitandos
esse scopulos, ne vel ex una
parte, quæ sunt præcepti Divini, pro
indifferentibus æstimentur, neve ab
altera, qvæ libertati hominum sub-
jecta sunt, ut necessaria urgeantur,
quilibet sanæ rationis dictamini se-
se subjiciens, facile videt. Illud pro-
ut cum peccato aduersus majesta-
tem Numinis conjunctum est: ita
hoc quoque asserto excellentiæ &
per-

perfectioni creationis humanæ admodum multum derogari, facultatemque liberè agendi hæminis ad iñdolem & necessitatem naturæ inferioris deprimi propè, non minus manifestum evadit. Certè multorum conscientiam confundet, & in ihextricabiles labyrinthos præcipitem aget ejusmodi naturæ & libertatis humanæ ad calculos rigida nimis exactio. Quidquid sit, in utroque genere tamen nullo non tempore peccatum fuisse, peræque certum est. Nonnulli haud ex vulgo viri eruditi, de actuum indifferentium existentia anticipites hærentes, in illas sententiarum syrtes & voragini abripi semet passi sunt, ut rejectis omnibus omnino actibus rerum in medio positarum, indifferentiam absolutè omnem foro moraliter exterminaverint. (k) Hanc religionis servitutem in rerum Christianarum primordiis, etiam Cerinthiani, Nazaræi & Ebionitæ urge-re conati sunt; quorum ex Scholâ cum

cum alii aliis disciplinæ sue alumnis meliores, iidemque in pie-tatis studio ferventiores videri vel-lent, eo prolapsi sunt, ut corpus etiam lacerent, idemque male ad-sicerent; præstantissimum Deo cul-tum semet isto ἐγενέσθηται, aut si dicere malimus, absurdō pietatis genere, deferre, nulli dubitantes. Alii rursum illâ fœditatis notâ, ut necessaria & in lege determinata, ceu licita & libera reputarent, disciplinam hanc conspurcare ausi sunt.

(4) Alii denique aliquanto miti-us de hisce judicantes, non ipsis actibus in se aliquid vitii, sed per-sonis agentibus adscriptisse deprehē-duntur, quos media & tutâ magis via incessuile, per se non difficul-ter videt quisque. Nam actus, ut-pote affici re quacunque, gaudere, uti mundo, &c. intra modum & ordi-nem honestatis detentos, quos ad animi relaxationem & corporis vi-res recreandas tuendasque exerce-mus identidem, nulla in præsens usqve

usqve lege, vel generaliter, (m)
 vel specialiter, (n) mandatos aut
 interdictos esse, credibile est omni-
 no. Potius qvemadmodū liberi sunt,
 ita qvoqve liberæ hominum deter-
 minationi substant, qvamdiu legi-
 bus suus habetur honor, & in e-
 asdem neqve dextrorsum neqve si-
 nistrorsum qvis impegerit. *MEIS-*
NERI sententiam de *ludis scenicis*, si
 cuius animo scrupulus sedeat de e-
 orum moralitate, prænotatifs subji-
 cere satis est, ut de aliorum mo-
 ralitate actuum consimilium, qvid
 sentiendum sit, perinde constet:
 Non sunt, inquit, vitia de essentia
 iudi scenici, ac si nullus exhiberi pos-
 set, nisi scurrilitatibus & levitatibus un-
 diquaque permisceatur; sed per accidens
 iste intruduntur, agentium, præser-
 rim personatorum morionum vicio, qui
 de facto vix sibi temperant, quin a-
 ctiones theatrales, per se laudabiles, suie
 intempestivis, obscenis, impudicis argg
 impiis vociferationibus & gesticulationi-
 bus, vituperabiles & abominabiles effi-
 ciant. (o)

(k) Hoe in primis auctor des Bedenfens ap. B. Schely. in der Pietisschen Sectirey Part. III. art. 19. von mitteldingen, fecit, qui adianbora verbotenus Sünden appellat. Ensebius etiam inter aliquorum instituta profert haec: Omnibus facultatibus suis abdicandum: certa vero ciborum genera & tempora servanda esse. (l) Hanc libertatem, Simonem Magum, Apostolorum aetate, suis concessisse discipulis IRENÆUS antiquissimus hæresium scriptor Libr. I. de hæres. cap. 10. perhibet. Adamiani etiam vesuviiores & recentiores, à Piccardo dicti, & ser. XV. orti, hanc libertatem sibi sumdere, de quibus ENEAS SYLVII in Hist. Bohem. cap. 41. memoriae prodidit. Hac etiam merito referri possunt omnes, qui indifferentismum religionum olim foverunt, & adhuc fovent. (m) Eccl. 9: 7. 11. (n) Eccl. 3. (o) Phil. Sobr. sect. 2. cap. 4. quest. 1.

§. V.

Hulmano generi tantum non omni stimulus sui delectandi & recreandi,

andi, benignissimum *NUMEN* inge-
neravisse, notissimo notius est. Cum
enim creatis rebus omnibus, à pri-
mo statim initio, certum consti-
tuisset finem, *media* ad eundem in
posterum asseqvendum, pro singu-
lorum exigentia qvoqve prospexit,
non sine causa asseritur. Creavit
DEUS hominem ad vitæ & bonorū
communionem in cœlis una secum
beatissimam, voluit ut in his ter-
ris qvoqve animo & corpore benē
valeret. Ad utrumqve genus felici-
tatis asseqvendum sufficientes vires
homini suppeditavit: Immo expe-
tendi boni illius fundamentum, ad
instar seminis cuiusdam, *sensibus*, &
demum *menti* illius etiam ingene-
ravit. Eiusmodi *instinctum* qvamdiu +
intra metas præscriptas semet con-
tinet, neqve ad illicita abripitur,
qvis non pro indifferentे suspexerit.
Certè vitii & pravitatis *per se*
alicujus postulari non posse, faci-
le qvisqve videt, nisi DEUM, na-
turæ auctorem, imperfectionis jux-

ta quoque arguere voluerit. Et licet hos delectationis stimulos, in naturae humanae facultatibus se exserentes, ad perversos plerumque fines post lapsum tendere, communis hominum conditio affirmet; desideria ipsa cum agnata labore tamen confundi nullo modo debent: certe non magis quam caro peccaminosa confundi debet cum carne ipsa ad essentiam pertinente. Habant instinctus illi semet in statu naturali suo considerati *indifferenter* ad utramque moralitatem, ita ut quemadmodum multis ad peccandum incitamenta esse solent, sic quoque aliis, ubi a ratione diriguntur, stimuli & instrumenta sint non raro ad honestatem expetendam, eandemque, quo conveniens fuerit, amore & studio prosequendam. Esse hanc indolem humani ingenii, usus ipse rerum quotidiè evincit. nimirum, sicut illis sine incensoribus, de quibus dicere cœpimus, languesceret & successu optato

to carere industria humana : ita
 omni absqve remissione , si occu-
 pationibus , iisdemqve gravioribus
 perpetuo distineremur , in pericu-
 lum valetudinis primum , mox vitæ
 qvoqve amittendæ , opinione citi-
 us induceremur . Etenim ut natura
 nos non rupes , sed homines esse
 voluit ; (p) sic etiam modicas ali-
 qvando , inter labores , admitten-
 das esse recreationes , ad conserva-
 tionem conducentes , nimis est sa-
 lutare . Non expedit , ait Seneca , ae-
 qualiser semper retinere mentem , sed
 sapientem interdum remittere aciem re-
 bus agendis intentam , decet . (q) Et
 sicut corpus labore debilitatum , ad
 reparationem absumtarum virium ,
 quiete eget ; ita non minus anima
 qvoqve , cuius vis itidem finita est ,
 per laborem defatigatur continuum ,
 minusqve rebus intenta esse potest .
 Eleganter ergo & scitè Ovidius :

*Quod cares alterna requie durabile
 non est :*

*Hec reparat vires , fessaque membra
 novat , (r)*

Quatuor

Qvam verò viam qvis ingressus fuerit obtinendæ remissionis non illicitæ illius, illud perinde indiferens & arbitrarium existimo, qvam gestationis voluptatem, idqve valedudinis & relaxandi animi caussa, ambienti, liberum fuerit, lecticam ne, currum, an verò eqvum gestatorium, finis & instituti sui provehendi caussâ, adhibere voluerit.

(p) Vernsdorff. de Absolutismo p. 203. (q) Lib. de tranquil. animi, cap. 15. (r) Epist. 4. 89.

S. VI.

Hilse simplici stilo ingenioqve prælibatis, ordinis connexio requirit demum, ut ad explicationem actionum indifferentium proprius deveniendum nobis sit. Illas verò curas, qvo minus levi, qvod dicitur, brachio expedire valeamus, difficultates aliæ atq; aliæ obstant, sententiarumqve divortia numero non pauciora certè efficiunt. Inter Scholasticos jam olim hac super re acriter cœtatum est; qvi, qvoniam homines essent

essent subtilissimis præditi ingeniosis,
 (uti jam ante diximus) hinc quo-
 que variis, iisque difficilioribus se-
 met controversiis implicantes, ve-
 ritatem, quam evolutam dare de-
 buissent, mirum in modum dilace-
 rauunt. Quidam Thomam de Aquino
 secuti sunt, qui omnem omnino-
 actum secundum speciem, & in thesi:
 i. e. abstracte & in sua natura con-
 sideratum, indifferentem adseve-
 rabant. In individuo vero spectatum
 & respectum habentem ad ratio-
 nem deliberatam, eundem penitus
 omnino bonum aut malum esse ur-
 gebant. Alii iterum magistri sui
 Johannis Duns Scoti vestigia premen-
 tes, omnem actionem secundum spe-
 ciem indifferentem simpliciter ne-
 gando, indifferentiam certorum a-
 ctuum secundum individuum, & in
 hypothesi, h. e. relatorum ad certos
 fines & circumstantias singulares,
 seu conditiones individuantes, au-
 dacter propugnarunt. Licet autem
 ambarum partium sententiae, suo-

nitan-

nitantur non inficiando fundamento, tamen alterius, puta *docto-
ri Angelici* mens & arbitrium pal-
mam præripuit, idqve Theologo-
rum & Philosophorum consensu plu-
rium. Fundamentum & robur *Tbo-
misticæ* hypothesi suæ subster-
nunt: Qvemadmodum res natuta-
lis speciem ex sua forma habet, ita
in moralibus *objectum* qvam maxi-
mè specificat actionem. Ubi tamen
non negandum, *finem* & *circum-
stantias* ad specificandum actum non
parum momenti qvoqve conferre,
qvum actus bonus qvoad *objectum*,
malitiam non raro ex *intentione* at-
qve *fine* contrahat; & qvi alias bo-
nitatem ex utroqve nancisci posse
videretur, is unius solummodo de-
ficientis circumstantiæ intuitu viti-
osus evadat. Hoc exemplo uno al-
teroqve illustrare necessarium ar-
bitror: Erogare aliqvid pauperibus,
in se qvidem bonum, immò laude
dignum qvoqve; cum vero actus i-
dem ille ostentationis ergo sit, ex
vitio-

vicioſo fine malitiam sortitur. Ita
ſi alter alterum occidat, ut omni-
a ejus bona ſurripiat, eadem actio
moralitatem invenit primum ex
objecto, qva ratione homicidium ex-
ſurgit. Sed fine conſiderato, puta
ut vim inferat bonis alterius, a-
ctus idem non uno, ſed dupli-
nomine, non caedis ſolum, ſed &
furti intenti fine, malus evadit. Ob-
jectum & finem magnum habere
momentum in conferenda actioni
perfectione & imperfectione mora-
li vidimus. Verum qvæ actionem
circumſtant cetera, ad dignaſcen-
dam facti indolem certè non mi-
nus conſerre censenda ſunt. Sic ad
vindicandum juſ ſuum, puta vita
& incolumentatis in tuto collocan-
dæ, prælium cum hoſte committe-
re, respectu non objecti ſolum, ſed
& finis honestum jure meritoqve
censetur: ſed qvando loco & tem-
pore alieniſſimo illa ſuſcipitur de-
fensio, ημίεργας, imperfecta, adeo-
qve vitiosa evadit actio; ſi qvidem

vir-

virtus non nisi ex tota causa existat, vitium autem vel ex una circumstantia deficiente, haberi queat. Et prout neminem fugere facile crediderim, per circumstantias intelligi accidentia quedam actionum moralium, quae extra earum substantiam, eas ita quasi circumstant, ut non modo atque suos comitentur, sed etiam afficiant, & ad eorum honestatem & surpitudinem conducant; ita ex illo genere alias atque alias ad speciem facti constituendam pertinere quoque, indubium est. Quo intuitu etiam specificatiae multis nominari solent.

S. VII.

QVæ ab adversaria cohorte adversus illam secundum speciem indifferenteriam actionum regeri solent, anteqvam pedem ulterius promoverimus, primum expendenda veniunt. Quo minus isti, puta priori sententiæ nomina sua dare illa possit, obstat videtur, qvod indifferencia secundum speciem, nil nisi in

metate

meram mentis abstractionem se diffundat, sit saltē cerebri humani inane quoddam inventum; unde in vita praxi utilitatem justam aut idoneam, nemo sibi polliceri possit. Verum ad illum scrupulsum adeo non multo opere eximendum, tenendum, non omnia mentis abstractione concepta pro segmentis esse reputanda. quippe eo respectu omnes etiam excellentissimæ de DEO veritates, ceu fictitiæ exploderentur & pro chimæricis haberentur speculationibus, quæ tamen solidum in re habent fundamentum. Ne quid de utilitate non levi illa dicam, quam abstracta hæc actuum humanorum consideratio adportat; cum de nulla re prius judicium institui possit, quam in se & sua natura cognita fuerit. In deliberando enim, an aliiquid agendum sit, nec ne? actus naturam, substantiamque perspectam esse oportet, si modo omnem, quæ alias facile obrepere solet, evitare confusionem voluerimus. Concedi

cedi itaque *indifferentia abstracta suo jure* potest, verum merè *physica*, quæ nihil negotii cum *morali* habet. Nam *actio humana physice spectata*, solum *nudus potentia cuiusdam naturalis motus est*, adeoque nec honesta, nec turpis, nec *moraliter indifferentis*. Ubi quidem observari metretur, motus illos *physicalos*, vel sine designatione certi objecti, sive circumstantiarum, atque adeo extra exercitium; vel cum objecto & circumstantiis suis simul, abstrahendo tamen à lege, posse considerari. In quamcunque partem consideraverimus, neutro modo honestatem vel turpitudinem induunt. Sic laudare, vituperare: itemque laudare & vituperare pietatem *cavemoniam*, nullo ad certum objectum habitu respectu, actus sunt indiferentes, qui in relatione ad legem nulli substant moralitati. Igitur considerari posse *abstractive* videmus actus alios atque alios, & nisi in illa relatione considerati, aut si dicere mavis.

mavis, *physice spectati*, *indifferentes* essent, impossibile omnino es-
set laudare & vituperare pro diversi-
tate objecti fieri bonum & malum.
Radiare isthæc omnia luce adeo cla-
râ & candidâ arbitror, ut super-
fluâ demonstratione alia non opus
esse videatur.

§. VIII.

Actionum *indifferentiam secundum speciem*, dari evictum ivimus. seqvi-
tur de ceterarum moralitate pauca
adjiciamus. *Moralitatem*, cujuscunq;
indolis & originis illa fuerit, à vo-
luntate *SUPERIORIS auctoritatem* su-
am habere, non civilium legum
modo, sed & juris Divini pandectæ
adstructum ivere. Omnem ex præ-
cepto obligationem emergere & ad
objectum sese diffundere *THOMAS*
SILVS verè & ad rem appositè dis-
serit. *Moralitas modus vel affectio*
quædam est, abioni humanae physice spe-
catae, ex lege superveniens. Legem,
sive per decretum eandem definive-
*rimus, sive voluntatem *SUPERIORIS**
esse

esse dixerimus, est illa tamen, ad
quam actiones omnes ab homine
~~voluntariè~~ proficiscentes referri pos-
sunt, & utilitatis suæ intuitu, quam
publicè & privatim intendit, quo-
que conformari debent. Illarum
quasdam præcipit, quasdam prohi-
bet, quasdam autem libertati ho-
minum relinqvit. Sicuti jam *illæ*
honestæ, & *istæ* turpes audiunt; i-
ta *bæ* liberæ & permisæ meritò sa-
lutantur: Et sicut essentia actionis
bonæ, vel *malæ*, absque mentio-
ne legis exprimi non potest, ne-
que enim metus & reverentia,
quæ legis ad essentiam pertinent,
sine legislatore concipi possunt; sic
neque actionis *indifferentis* indoles
sine lege sciri potest aut explicari.
Quapropter si actio aliqua simpli-
citer indifferentis dicenda est, ut ea
prorsus & perfectè in lege *permisæ*
sit, necessariò reqviritur, hoc est,
ut in respectu ad hanc vel illam
legem mero hominis arbitrio reli-
cta habeatur. Quæ verò sit senten-
tia

ria eorum, qvi in diversa abeunt,
non è longinqvo prospicio. Di-
cunt legem vocari regulam atque nor-
mam actionum humandrum; regulam
autem ideo præscribi, ut quicquid ad
eam dirigitur, ei vel conforme vel dif-
forme sit, adeoque non dari quid in-
termedium. Normam vero significare
prescriptionem, secundum quam aliquid
fieri debet, & sic effectum legis solam
esse obligationem, nullamque proinde re-
periri actionem moraliter indifferentem.
Sed nemini non obvium esse arbi-
tror, legem vocari regulam impro-
priè & per similitudinem: qvia ve-
luti regula curvum à recto discer-
nit; ita lex, an actus hic vel ille,
ab ipsa vel præceptus, vel prohibi-
tus, vel denique permisus sit, di-
ctitat & ostendit: Normæ vero vo-
cabulum præscriptum aliquod deno-
tans strictè heic accipitur, qvatenus
ad obligantem legem, qvæ, qvid
faciendum, qvidve omittendum sit,
patefacit, in primis respicit. Dum
igitur lex actus non omnes præci-
pien,

piendo vel prohibendo attingit, sed quosdam permittit, quæ permissio, ceu necessarium consequens ex lege obligante fluit, prono consequitur alveo actiones indifferentes non dari solum, verum respectum ad legem quoque penitus involvere.

§. IX.

Omnem à legi moralitatem esse derivandam in priori §. adseratum ivimus. Verum illo adserito, non est ut existimet quisquam nosmet negatum ire velle actiones gradu differre, adeoq; bonitate malitiaq; unam modo vincere aliam, & denique quantitate ab invicem non raro discriminari. Describitur in sacris oraculis peccatum per ~~avopia~~ & exorbitationem à lege; illa definitione prout non negantur diversi peccatorum gradus; ita licet moralitas à lege dependeat, quin una actio magis liberè & proæticè, longius, ac in pluribus circumstantiis, quam altera, à lege discrepet, nihil obstare videtur.

Sic

Sic lædendo benefactorem, non solum legis *probibentis* violatores evadimus, quæ neminem lædere sinit: sed eandem, studium referendæ gratiæ *principientem* insuper etiam præfractè migramus. Quin, dubiam & minus cautam illi quoque sententiam fovere videntur, qvi à diversitate pœnæ, in foro humano actionibus malis impositæ, ad illarum moralitatem & modum gravitatis concludere satagunt, inferendo exinde saltem actus alios esse aliis turpiores. Nam præterquam, qvod multa delicta & vitia ibi impunita abeant, quæ tamen propterea pro levibus, nōdum pro nullis estimanda sunt; de diversis rebus publicis quoque palam constat, quod in illis, peccatis & criminibus specie iisdem, pœnæ modo mitiores, modo quoque graviores sint constitutæ. Annales & legisteria diversissimarum gentium illius adserti veritatem ad oculum demonstrant. Præterea, qvum m-

ralitatis dependentiam à lege afferimus, non existimandum nosmet statuere, moralitatem naturalem & que ac positivam, immediate à nuda ac simplici legislatoris impositione esse depromēndam, quasi DEUS, cœū ens liberrimum, præcepta, quæ in lege naturæ tradidit, rescindere pro lubitu, & vetita præcipere, posita hac naturæ conditione poterit. Etenim respectum divina voluntas habuit, in determinatione actuum, ad naturam humanam, quam prius creare, & per legem condendam ipsique inserendam dirigere, destinaverat: adeoque manente DEI & ipsius decretorum immutabilitate, quæ per ejus libertatem destrui nequeunt, actus naturam conservantes mандare, eam verò turbantes prohibere, necessitate non *absoluta*, sed *hypothetica*, presupposito scilicet decreto suo de creando subjecto Legi Naturæ congruo, necesse habebat. Posita hac causâ sive certa condi-

35

conditione, *necessarium* cum eadem
puta naturâ, nexus habet lex: id
que eo usque, ut aliter se habere
nequeat. Et fortassis hæsitare licet,
num actus singuli, in lege *positiva*
determinati, per nudam ac simpli-
cem Del voluntatem præscriban-
tur, siqvidem non plures illos ex-
istere, qvam *natura* reipublicæ ne-
cessariò reqvirit, doctores non si-
ne ratione consentiunt. Hisce præ-
suppositis, neqve à vero alienum
eos philosophari arbitramur, qvi a-
ctiones Jure Nat. præceptas & pro-
hibitas etiam in relatione ad hu-
manam naturam perpensas, mora-
lитет naturalem induere posse,
i. e. naturâ utiles & pernicioſas ^M
existere, arbitrantur. Cum ante
dictis certè non pugnat, si qvis
dixerit hominem scipsum, genus-
qve suum conservandi cupidum, ad
eiusmodi actus, qvi naturæ ejus
conveniant, suscipiendum, qvi au-
tem eam turbent, omittendum, ne-
cessariò obligatum esse. Aliud est

mora

moralitatem internam actionum SUBORDINARE voluntati legislatoris, ut dicamus Deum pro sua ipsis natura sanoissima & justissima, & pro scopo, ad quem humanum genus condidit, ei hanc dedisse naturam, infra lege instrutam, ut illud, quod ipsius Dei natura & voluntati convenit, etiam naturae humanae conveniat, ac felicitati ejus inserviat; & quos isti repugnat, etiam huic repugnet, noceatque; vi obligandi ad voluntatem legislatoris relata: aliud est istam actionum moralitatem a voluntate legislatoris planè SEJUNGERE seu legem propriè sic dictam sine legislatore statuere: aut ut DEUS etiam aliquod nomen sit, ejus voluntatem legi aenum SUBJUNGERE, & sic postponere potius respectus inanis approbationis, quam efficacis obligationis. (1) Obligationē internam & externā ad unum eundemq; finem collincare manifestū est. & licet illa interdum fortius, quam externa adstringere videatur voluntatem hominis, nihilominus tamen, quatenus illa neque

que aliud involvit, quam confor-
 mationem quandam ad divinam vo-
 luntatem, quam in opere creatio-
 nis exeruit, & quia pro Iubitu suo
 hominem & totum universum, pon-
 dere certō, mensura atque nume-
 ro creavit, quis quās non video
 eandem quoque praeceptum invol-
 vere? Ut convenienter irent omnia,
 cum natura ipsa leges certas con-
 didit, quae conservationem ejus inten-
 derent. Quidquid istam conservati-
 onem promotum iret, illud ex pri-
 mā creatoris voluntate *bonum*; quid-
 quid eandem impediret aut turba-
 ret, DEUS itidē *malum* esse censi-
 que voluit. Si itaque primum fun-
 damentum quæras, moralitas ex vo-
 luntate Divina orta est. Si saltem
 convenientiam cum natura, tanquam
 proximum fundamentum respicias,
 per se bonæ & malæ dici poterunt.
 Tendit ad hunc eundem finem, pu-
 ta conciliandæ utriusque sententiæ
 de indole & origine moralitatis, ipse
 quoque VERNSDORFIUS in suâ de-

absolutismo morali theologicâ disquisitione, cum non plane negari debere, ait, *objectivam moralitatem*: verum explicari eandem vult, ut *fundamentalem causalem*, à qua differre ait, *legalem*, cœu *formalem & cognoscitivam*. Id, quomodo se habeat, exemplo à *mathematicis* sumto illustrat. Vult poni linéam. Hujus, inquit, rectitudo cognoscitur ex applicatione regulæ: à qua minime constituitur & efficitur, cum fluxui punctorum suam illa originem debeat unicè. Ad quid vero regula? Ut cognoscatur, an decentem habeat rectitudinem, an vero minus. Sic perinde causa & fundamentum bonitatis & malitiae moralis ex objectorum cum divina essentiâ harmonia resultat, quæ ex legemox quoq; , cœu regula clarius cognoscitur. (§) i. Job. 3: 4.

(Langii anatome Metaph. Wolf. p. 157.)

§. X.

Evolutis jam ante, pro virium mearum modulo iis, quæ pertinent ad demon-

demonstrandam actionum humana-
rum secundum speciem indifferentiam,
ad alterum genus actionum indiffe-
rentium pedem promoteo, ad inqui-
rendum puta, an in *individuo* neu-
trius generis, hoc est, neque ex
genere bonorum, neque malorum
aliquæ dentur? Qvæstionem il-
lam jam ante tetigimus, sed in
transitu saltem: etiamsi qvæ circa
eam dicenda restant, in pauca nunc
qvoqve conferre animus sit. Be-
nignissimum *NUMEN*, necessitate
non urgente aliquâ, restringere
voluisse libertatem naturæ, homini
creatione in ipsa inditam, fabulis
simillima opinio est. Jam verò cum
reverà dentur actus in *individuo*,
qvæ socialitatem neque promovent
neque impediunt, qvemadmodum
ex antecedentibus patet, illos liber-
tati hominis relictos esse, ita ut ab
agente, pro arbitrio, fieri & non.
fieri possint, sua luce nitens veri-
tas est. Dantur qvo ad *speciem* au-
ctus indifferentes. Qvod si species
erit, *individua* sua hæc qvoqve ha-
beat,

beat, necesse est, idque tanto magis, quanto actione illâ, quæ species talis dicitur, præcinditur saltem per operationem mentis nostræ, ab actionibus in *individuo*. Inde sequitur, quod si species ipsa actionis non ullius capax est moralitatis, actibus numero distinctis & sub specie illa comprehensis diversa indoles neque affungi possit. Nulla enim datur natura specifica, quæ non aliquod sub se habeat individuum. Sed inquis, sunt actiones hujus generis *vane* tamen, adeoque sapiente homine indignæ, quippe cui cum vanitate nil commercii? Verum sit licet sapientis, actionem non committere vanam aliquam; sint ex illo ordine, nimirum in *individuo* actiones vanæ multæ. Inter *vanitatem* & *malitiam* tamen magna est differentia. Non prodest hominis felicitati *vana* & inutilis actio per se & natura sua, nec tamen obest. Consentit in hanc eandem sententiam nobiscum non
 sed evocata sed sui subivita
 pcc

non obscurè OSIANDE in GROTIUM,
cum bonū & malum morale agnoscit
involvere etiam respectum ad per-
sonam , qvæ istam actionem edit ,
sed cui si nulla obligatio præstan-
di incumbat , bonum malumve ne-
qve existere aut concipi posse ait.
Et ne auctoritate humana niti mo-
do videatur nostra hypothesis , of-
fert se in Scriptura Sacra qvoqve
sufficientissimum fundamentum in-
differentiae illius , de qua qværimus ,
ut mirum sit longas adeo litigio-
sasqve disputationes super re isthac
institui posse. Quid gentium Do-
ctor? Eo ipso , qvod dicit Christianorū
actus non omnes esse ejus-
dem generis , sed alios esse tales ,
in qvibus regnum DEI (gloria DEI)
positum non est , in qvibus perin-
de se res habet , sive qvis exerce-
at , sive negligat , & propter qvos
temerè nemo judicandus sit ; an
non indifferentiam *absolutam* non-
nullorum actuum agnoscit , qui ne-
qve ad cultum divinum aliquem , ne-

qve felicitatis humanæ constitutio-
nem conservationemve pertineant?
Qvis nescit spiritus erroneous, hypo-
critas appellari, certe *vanitatis*, de
qva jam ante, multo magis illos
postulari ab apostolo, qvi male
fundato doctrinæ genere, aliorum
conscientiis laqveos injicere sustine-
rent? Nos concludimus: si dantur
certi actus *CHRISTIANI*, in qvibus
conscientias cōstringere nefas est:
actiones *HUMANÆ* certè multo ma-
gis dantur, in qvibus *libertatem*
qvisqve servare debet, qvi creatio-
nis privilegio illi ejusqve excellen-
tiæ penitus non renunciare velit.

Tantum.

Reverendo atque doctissimo Domino,
Dn. ARVIDO TAULERO,
In athenæo ad auram regio de A-
ctionibus Indifferentibus disputa-
turo.

Ardua moliri, tentareque magna ani-
mosc,
Hoc opus hic labor est. Eniti Tu cupis
autem,
Materiam scriptis cum mandas impiger;
At quae
Terruit & multos, quondam velut aquo-
re nautas
Scylla tenet pavidos, quales olim Laby-
rinthus
Errorem in rapuit. Tua queis cum strenua
virtus
Feritatem objectat se, temnis ranta pe-
ricla.
En! bene cuncta Tibi cedunt. Certami-
ne clarus
Jam eluis, & rumpis tricas, solvis sinu-
osos
Nodos. Quid multis? haec monstrat per-
bene charæ,
Otia sectatus quod non per Lacrima saxe.
Gra-

Gratatur Pallas merito, ter triga sororum
Plaudit, & ardente m^ultis hortatibus
urget.
Quisque bonus macte esto, inquit, Tibi
laurea ferta
Sic referent Charites. Mea denique spon-
te Thalia
Concinit, & ferias optat quam discupis
ipse
Metam, longe vi vivas ad Nestoris apo-
nos:
Sic tandem migres aeterna ad gaudia
caeli.
Faxit ut eveniant bacis, qui sidera tor-
quet!

Amicitiae & boni omnis
erga contexuit

CAROL: N. POLVIANDER.
Satyra Fintlandus.

